

LIPIICAIK

útban a halhatatlanság felé?

A közelmúltban jött a hír, hogy nyolc közép-európai ország közös előterjesztésben beadta pályázatát az UNESCO-nak, hogy vegye fel a lipicai lótenyésztéshez köthető hagyományokat az emberiség szellemi kulturális örökségének reprezentatív listájára. Hansággy Pétert kérdeztük, aki az egyik meghatározó szereplője az ügynek.

Azt tudjuk, hogy régi lovasemberek vagy, sok évtized köt a lovakhoz, főleg a díjlovasláshoz, de hogy kerültél világörökségi ügyek közelébe?

Valóban, már 59 éve vagyok lovak közelében. Versenyeztem díjugratásban és díjlovaslásban, majd bíraskodtam több szakágban is. Végül maradt a díjlovaslás, 31 éve vagyok nemzetközi bíró. Nagyon sokat köszönhetek a lovaknak, bejárhattam a fél világot, és talán folytathatom is, ha elmúlik ez a járvány. Szeren-

csés vagyok abban, hogy ahhoz a nemzedékhez tartozom, akik még közvetlenül szívhatták magukba a lovaslási rejtelmeket, a lovakkal és egymással szembeni magatartás, valamint az általános viselkedés normáit ludovikás huszártisztektől. Így utólag, azt is szerencsésnek tartom, hogy egzisztenciálisan sosem függtem a lovaktól. Megőrizhettem függetlenségemet, soha nem kellett elvtelen kompromisszumokat kötnöm, gatszólni, könyökölni, törtetni, mások kegyeiért esdeklni. Közgazdász vagyok, egész életemben – kü-

lönböző szinten, módon és formában – két dologgal foglalkoztam: a turizmussal és a marketinggel. Ezeket tanítom is már 30 éve különböző főiskolákon és egyetemeken, de főleg ezeknek a gyakorlati életben való megvalósulása érdekelt. Ehhez köthető, hogy egy időben tagja voltam a Világörökség Nemzeti Bizottságának, mint a Gazdasági Minisztérium Turisztikai Helyettes Államtitkárság fősztályvezetője, így volt némi ismeretem a témáról. Ezt tudta Dallos Andor, az Állami Ménesgazdaság Szilvásváradi egykori

igazgatója, aki még 2015 közepén felkért a világörökségi ügyekben való közreműködésre.

Tulajdonképpen mi is ez a világörökség? Milyen szervezet áll mögötte?

Az ENSZ nevelésügyi, tudományos és kulturális szervezete az UNESCO, amelyet 1945-ben alapítottak Londonban. Jelenleg mintegy 200 állam a tagja. Az UNESCO kulturális tevékenységének része a világörökségi ügyek vitele is. 1972-ben megfogalmazta a Világörökségi Egyezményt, amelyet 180 állam írt alá, majd 2003-ban a Szellemi Kulturális Örökség Egyezményt, amelyhez 178 állam csatlakozott. Minden tagországnak van egy nemzeti világörökségi szervezete is, amelyek általában a kulturális minisztériumok fennhatósága alá tartoznak. Az UNESCO-nak így két világörökségi jegyzéke van, az elsőt az ember, vagy a természet által alkotott, tárgyasult elemek szerepelnek, a másodikon pedig szellemi – angolul intangible (megfoghatatlan) – kulturális örökségelemek. A lipicai lovak által megtestesített tradíciók ez utóbbiba tartoznak.

Mikor és ki kezdeményezte a nemzetközi együttműködést, melyek voltak a kezdeti lépések?

Előzménye az ügynek, hogy az osztrákoknak volt már egy sikeres pályázatuk, hiszen a Bécsi Spanyol Lovasiskola már 2015-ben felkerült az UNESCO-listára. A szintén 2015-ben kezdődött nemzetközi együttműködés kezdeményezői és az egész öt éves munka koordinátorai a szlovén kollégák voltak, változó szereposztásban. Kezdetben főleg a szlovén, osztrák, magyar, szlovák, horvát állami lipicai ménesek igazgatói tárgyaltak egymással a felterjesztés lehetőségéről, feltételeiről. Később kibővült a kör Olaszországgal, Bosznia-Hercegovinával és Romániával, így az Osztrák-Magyar Monarchia csaknem valamennyi utódállama részese lett az együttműködésnek, ahol lipicai ménések voltak. Szerbia még nem készült fel a feltételek teljesítésére.

A kezdeti években elvülhetetlen érdemeiket szerzett elkötelezettségével, fáradhatatlanságával Janez Rus, a lipicai ménés akkori vezetője, aki nyugdíjasként is foly-

1. A szilvásváradai ménés | 2. Hansághy Péter: Az erkölcsi elismerés lenne a legnagyobb hozadék, ami azonban lefordítható gazdasági haszonnra is

tatta munkáját. Az első időszakra rányomta bélyegét, hogy a meghatározó aktorok a nemzeti ménések vezetői voltak, akik ugyan kitűnő lovas szakemberek, de a világörökségi ügyekben elég járatlanok. Nehezen fogadták el, hogy nem egy lófajta 434 éves tenyésztéstörténetét kell cizellálni, mert ilyen nagyon sok állatfajtról, sőt

lófajtról is le lehetne írni, és ez az UNESCO-t egyáltalán nem érdekli, hanem sokkal inkább az ehhez köthető hagyományokat, kézművességet, a társadalmi beágyazottságot, a kultúra hordozóinak csoportjait, a megőrzés és fenntarthatóság biztosítékait stb. kell hitelt érdemlő módon bemutatni.

Hogy lendültek tovább ezen az időszakon?

Szerencsére egyre több alkalommal, egyre nagyobb létszámban és hangsúllyal képviseltették magukat a világörökségi szakemberek, és az ő szakértelmüket és

elem. Ebben, másokkal együtt, nekünk is volt lemaradásunk, így a 2017–2018-as évek főleg annak jegyében teltek, hogy igyekeztem megírni a magyar örökségi jegyzékre való felkerülés előterjesztését. Ez jó főpróba volt a nemzetközi előter-

együtt javítottuk az egyes fázisok és kérdéskörök általam írt szövegeit.

Sokszor okozott fejtörést, hogy egy-egy kérdés megválaszolását a pályázat elvárásainak és prioritásainak megfelelően, mégis hitelesen tudjuk megfogalmazni. Végül az összes szakmai kérdésen túl a szükséges dokumentáció, mellékletek, támogató nyilatkozatok beszerzése után sikeres pályázatot nyújtottunk be. 2018. szeptember 14-én a Parlament Vadásztermében vehettük át a diplomát, ami tanúsítja, hogy a lipicai lótenyésztés Magyarországon felkerült a nemzeti szellemi kulturális örökség jegyzékére.

Az ezt követő időszak volt a legnehezebb. Dallos Andor hirtelen halála rányomta bélyegét az egész ügyre. Eszterrel ketten vitük tovább a dolgokat a nemzetközi

„Ha fölülpsz egy lipicai lóra, akkor nemcsak egy nemes állattal lépsz kapcsolatba, hanem magával az emberiség kultúrtörténelmével is”

gyakorlatukat kezdték elfogadni a lovas szakemberek is. Én voltam az egyetlen a társaságban, akinek voltak ismeretei a lovasvilágból és valamelyest az örökségi ügyekben is. Minden alkalommal elmondtam, hogy nem jók a hangsúlyok, hiányosak az örökségi szempontból fontos kérdésekre adott válaszok, nem meggyőző az érvrendszer stb. Végig ugyanezt képviselte dr. Csonka-Takács Eszter is, a magyar Szellemi Kulturális Örökség Igazgatóságának igazgatója, akivel Dallos Andor tragikus halála után sokáig ketten képviseltük Magyarországot a közös munkában.

A fordulópont akkor következett be, amikor az országok örökségi szakértőinek hatására egyensúlyba került a lovas és az örökségi szakértelem, egymást jól kiegészítve. Az örökségi szakemberek jó kérdéseket, észrevételeket tudtak tenni, hiányszakmákra tudtak rámutatni, a lovas szakemberek pedig igyekeztek ezekre hiteles válaszokat adni. Ekkor került át az együttműködés irányítása a szlovén örökségi szakember, Špela Spanžel kezébe, aki innentől kezdve a pályázat beadásáig látta el nem könnyű feladatát.

Voltak-e más kihívások? Volt-e olyan pillanat, amikor nem bíztatok az együttműködés sikerében? Éreztetek-e tehetetlenséget?

Kisebbségi nagyobb kihívások folyamatosan voltak, leginkább a szűkös határidők, hiszen mindannyiunknak sok egyéb feladata is volt. A legnagyobb köztes feladat az volt, ami elég hamar kiderült, már az együttműködés kezdetén, hogy nemzetközi előterjesztés csak akkor adható be, ha valamennyi részes állam nemzeti örökségi listáján szerepel az adott örökség-

jesztés megszövegezéséhez, amiben dr. Csonka-Takács Eszter tanácsaival, iránymutatásaival sokat segített, de lehetőségei korlátozottak voltak, hiszen ő képviselte a befogadó és bíráló hatóságot. Dallos Andor adatokkal segített és

együttműködésben, de nagyon hiányzott Andor, aki kitűnő háttérrel, bázist biztosított számunkra. Ráadásul kinevezett utódjával addig sem volt módunk eljutni, hogy egy személyes találkozás alkalmával elmondjuk neki, hogy mi ez az egész. Érezhetően nem érdekelte, nem fogta fel a jelentőségét, leveleinkre nem válaszolt. Ez már a külföldi kollegák előtt is rendkívül kínos volt, ezért aztán a 2019-es évet tekintem a legnehezebbnek, ekkor éreztünk némi tehetetlenséget.

Nagyon jó volt, hogy az év második felében, amikor a társadalmi szervezetek szerepe került előtérbe a nemzetközi pályázat szövegezésében, Bocsi Csaba, a Magyar Lipicai Lótenyésztők Országos Egyesületének ügyvezető elnöke is bekapcsolódott munkánkba, és az egyes szövegrészek értékelésében, adatok szolgáltatásával, logisztikával segítette.

A szilvásváradai ménesgazdaság 2019 decemberében kinevezett igazgatója, Cseri Dávid pedig azonnal megértette a nemzetközi pályázat fontosságát, minden alkalommal jelen volt az ezt követő összejöveteleken és észrevételeivel, szóbeli és írásos hozzászólásaival segítette a közös munkát. A pályázat beadása előtti utolsó teljes körű megbeszélés helyszínéül Lázár Vilmos felajánlotta a domonyvölgyi lovasparkot, ahol nagyszerű, a külföldi kollegák számára is emlékezetes vendéglátásban volt részünk.

Milyen esélyt látsz arra, hogy a pályázat sikeres lesz, és 2021-ben a lipicai lótenyésztés és az ehhez kapcsolódó hagyományok felkerülnek az UNESCO emberiség szellemi kulturális örökségének reprezentatív listájára?

Én azt gondolom, hogy a beadott pályázat sok-sok megbeszélés, korrigálás, jobbító javaslat után mind lovas, mind örökségi szakmai szempontból jó. Minden attól függ, hogy az értékelők számára, akik nem lovas szakemberek, meggyőzőek lesznek-e érveink a jegyzékre kerülés indoklásaiban, elegendőek-e az örökség-elem megőrzése, fenntarthatósága, a hagyományok továbbadása és az érintett társadalmi csoportok fennmaradása érdekében már megtett és a jövőben megtenni szándékozott intézkedések, valamint az

2

állami felelősségvállalás minden egyes részes országban. Nagyon sok múlik azon, hogy sikerül-e az UNESCO prioritásainak megfelelni és szofisztikált megfogalmazásokat tenni.

Az sem tragédia, ha mindez elsőre nem sikerül. Számos, később sikeres pályázat került fel a jegyzékre a többedik kísérlet

3

■ 1-2. 2018 szeptemberében a Parlament Vadásztermében vette át dr. Csonka-Takács Eszter és Hansággy Péter a diplomát, ami tanúsítja, hogy a lipicai lótenyésztés Magyarországon felkerült a nemzeti szellemi kulturális örökség jegyzékére. 3. Kezdetben főleg a szlovén, osztrák, magyar, szlovák, horvát állami lipicai ménesek igazgatói tárgyaltak egymással, később kibővült a kör Olaszországgal, Bosznia-Hercegovinával és Romániával

után, mint például a világhíres Bécsi Spanyol Lovasiskola is. Addig folytatjuk a munkát, amíg siker nem koronázza azt.

Tegyük fel, sikerül felkerülni az UNESCO-listára. Az erkölcsi elismerésen kívül mi történik? Mit változtat a mindennapokon?

Valóban, az erkölcsi elismerés lenne a legnagyobb hozadék, ami azonban lefordítható gazdasági haszonra is. Ha ezt a rangot jól kihasználjuk a marketingben, a lipicai lovak értéknövekedésével, a piac bővülésével és a kereslet növekedésével számolhatunk. Van jelentősége annak a táblának egy-egy lipicai ménes, tenyésztés kapuján, amely arról szól, hogy ahova most belépsz, az az emberiség kulturális örökségének része. Ha fölülsz egy lipicai lóra, akkor nemcsak egy nemes állattal lépsz kapcsolatba, hanem magával az emberiség kultúrtörténelmével is. Ha egy olyan fogatot hajtasz, amit lipicaiak húznak, a lovak szépsége, eleganciája, múltjuk viszhatal rád is, része leszel a történelemnek. Nagyon fontosnak tartom, hogy a lipicai ló minden korban megtalálta szerepét a mindennapi életben. Ez volt fennmaradásának egyik legfontosabb záloga. Jelenleg a sport- és a hobbi lótarás jelentheti ezt a szerepet. Aggasztó lenne, ha az egyetlen tenyésztési cél a lipicai lovak „eredeti” fenotípusának megőrzése lenne. Ha a tenyésztők nem figyelnek a piaci igényekre, akkor nehéz helyzetbe kerülnek. Most ez a sportban jelentkezik, főleg a fogathajtásban és a díjlovaglásban. Kerti dí-

szeket, „múzeumi tárgyakat” előállítani nem lenne sokáig tartható. Szerencse, hogy a hazai tenyésztők nem ezt az utat járják.

Most nincs más dolgunk, mint izgatottan várni a 2021-ben várható döntés eredményét.

Pegazus